

Filosofie a pravda

Rádl klade v Útěse otázku (zřejmě řečnickou): „není-li pravda poslední autoritou, jaký má vůbec filosofie úkol?“ (0613, s. 14). I z jiných míst (nebudeme je teď uvádět) je zřejmé, že Rádl chápe filosofii jako „lásku k pravdě“ či „touhu po pravdě“, že tedy upřesňuje prastarý výměr „filosofie“, připisovaný Pythagorovi – ostatně stejně jako toto pojmenování – tím, že na místo „moudrosti“ staví „pravdu“. Pravda pro něho ovšem není pravdivý soud, pravdivá myšlenka nebo pravdivý poznatek, což všechno v běžném hovoru zkracujeme tak, že mluvíme o „pravdě“. Abychom tedy náležitě zdůraznili, že jde o „pravdu“ jako „poslední autoritu“, která stojí nade všemi našimi „pravdami“ (pravdivými soudy, myšlenkami, poznatky atd.), budeme v takovém případě raději psát „Pravdu“ s velkým „P“ na počátku. Starý, údajně pythagorejský výměr „filosofie“ by tedy zněl: je to nejvyšší touha po Pravdě a nejvyšší láska k Pravdě, dalo by se také říci, myšlenkové spřátelení s Pravdou. Právě v tom smyslu zdůrazňuje Rádl také to, že Pravdu neustanovujeme my (lidé), ale že se do ní rodíme (dtto, s. 16). To je třeba náležitě odlišovat od jiné formulace, totiž že se rodíme „s pravdou“, nebo že se rodíme jakožto „pravdiví“ (jako to bývá zvykem vyslovovat o svobodě: všichni lidé se rodí svobodní, jejich svoboda je jim jakoby „při-dána“ v okamžiku, kdy se rodí, takže ji „mají“ od narození, od okamžiku svého zrození). Právě z tohoto důvodu, totiž že přetrvávají četné předsudečné představy a předsudečná pojetí, je zcela na místě, že Rádl jasně a zřetelně říká, že ne my „máme“ Pravdu, ale Pravda že „má“ nás. Není to vlastně jeho myšlenka, resp. Pokud ano, nebyl zcela originálním, protože sto let před ním něco podobného vyjádřil mladý Karl Marx. Je konec konců jedno, můžeme-li dokázat nebo aspoň z něčeho usuzovat, že Rádl ty staré Marxovy novinářské texty četl; je to možné, ale nevím, nakolik to je pravděpodobné, i když Rádl byl sociální demokrat. V každém případě však lze považovat shodu těchto velmi odlišných myslitelů celkem za šťastnou, protože umožňuje odvolávat se na mladého Marxe v eventuelních diskusích a rozhovorech s těmi, kdo marxismem byli ovlivněni a budou tuto ideologii (spíše než filosofie) chtít oprašovat a obnovovat v nových formách.

(Písek, 080810-3.)